

Brüssel, 24. mai 2018
(OR. en)

9227/18

Institutsioonidevaheline
dokument:
2016/0190 (CNS)

JUSTCIV 120

MÄRKUS

Saatja: Eesistujariik

Saaja: Nõukogu

Eelmise dok nr: 8886/18

Komisjoni dok nr: 10767/16

Teema: Ettepanek: nõukogu määrus, mis käsitleb kohtualluvust, abieluasjade ja vanemliku vastutusega seotud kohtuasjades otsuste tunnustamist ja täitmist, ning rahvusvahelisi lapserööve (uuesti sõnastatud)

– Poliitiline mõttevahetus

I. Ülevaade olukorrast

1. Nõukogu on kavandavat Brüsseli IIa määrust (uuesti sõnastatud) pärast komisjoni ettepaneku saamist 2016. aastal korrapäraselt analüüsinud. Nõukogus (justiits- ja siseküsimused) on toimunud poliitilised mõttevahetused järgmiste aspektide teemal: lapse ärakuulamine (2017. aasta juuni), välisriigi kohtuotsuse täidetavaks tunnistamise menetluse kaotamine (2017. aasta detsember) ja keskasutuste roll (2018. aasta märts).

2. Kavandatav Brüsseli IIA määrus (uuesti sõnastatud) võetakse vastu Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 81 lõike 3 kohase seadusandliku erimenetluse teel ja selle kohaselt peab nõukogu tegema otsuse ühehäälselt¹.
3. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee esitas oma arvamuse komisjoni ettepaneku kohta 26. jaanuaril 2017. Euroopa Parlament esitas oma arvamuse komisjoni ettepaneku kohta 18. jaanuaril 2018.²
4. Brüsseli IIA määrus (uuesti sõnastatud) on üks eesistujariik Bulgaaria prioriteetidest, pühendades ettepanekule kaksteist töörühma koosolekupäeva. Samuti otsustas korraldada eesistujariik 8. juunil 2018 veel ühe koosoleku.
5. 25.–26. jaanuaril 2018 Sofias toimunud mitteametlikul JSK ministrite kohtumisel arutati peamisi probleeme seoses liikmesriikide vahelise vastastikuse usaldusega Brüsseli IIA määruse raames ja võimalikke viise nende lahendamiseks. Nimetatud arutelu aitas teha edusamme Brüsseli IIA määruse (uuesti sõnastatud) üle peetavatel läbirääkimistel.
6. Nõukogu 2018. aasta märtsi istungil (justiits- ja siseküsimused) toimunud mõttevahetuse käigus lubasid ministrid liikuda lähemale keskasutuste rolli tugevdamisele, tagades neile piisavad rahalised ja inimressursid, võttes arvesse subsidiaarsuse põhimõtet. Lisaks rõhutati, et keskasutuste vahelist koostööd on vaja parandada, et veelgi tugevdada nende võtmetähtsusega rolli.

¹ Euroopa Liidu lepingule ja Euroopa Liidu toimimise lepingule lisatud protokoll nr 21 (Ühendkuningriigi ja Iirimaa seisukoha kohta vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala suhtes) artikli 3 ja artikli 4a lõike 1 kohaselt on Ühendkuningriik ja Iirimaa teatanud oma soovist osaleda kavandatava Brüsseli IIA määruse (uuesti sõnastatud) vastuvõtmisel ja kohaldamisel. Euroopa Liidu lepingule ja Euroopa Liidu toimimise lepingule lisatud protokoll nr 22 (Taani seisukoha kohta) artiklite 1 ja 2 kohaselt ei osale Taani kavandatava Brüsseli IIA määruse (uuesti sõnastatud) vastuvõtmisel ning see ei ole tema suhtes siduv ega kohaldatav.

² <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P8-TA-2018-0017+0+DOC+XML+V0//EN&language=EN>.

7. Eesistujariik, keda toetasid ülejäänud kolmiku liikmed Eesti ja Austria, ning tihedas koostöös komisjoniga, esitas I, II ja III peatüki muudetud teksti, mis võimaldas töörühmal teha suuri edusamme paljudes sisulistes ja tehnilistes küsimustes. Eesistujariik käsitles ka IV peatükki, mis on uuesti sõnastatud määruse peamiseks väljakutseks. Delegatsioonid arutasid vanemlikku vastutust käsitlevate otsuste tunnustamist ja täitmist, sealhulgas autentseid dokumente ja kokkuleppeid käsitlevate sätete esimest muudetud teksti, mis sai positiivse vastuvõtu. Nende arutelude põhjal seab eesistujariik eesmärgiks valmistada koos järgmise eesistujariigi Austriaga ette nimetatud peatüki muudetud tekst, et hõlbustada selle keerulise peatüki kolmandat läbivaatamist.
8. Võttes arvesse ettepaneku praegust seisuga ja töörühma tasandil peetavaid arutelusid, on eesistujariik seisukohal, et võimalikult suure edu saavutamiseks oleks vaja poliitilisi suuniseid järgmistes põhiküsimustes:
- ajutiste meetmete, sealhulgas kaitsemeetmete liikumine;
 - lapse paigutamine hooldeasutusse või kasuperekonda teises liikmesriigis;
 - edasine tegevus välisriigi kohtuotsuste täidetavaks tunnistamise menetluse kaotamise saavutamiseks.
9. Nimetatud kolm teemat koos justiits- ja siseküsimuste nõukogu istungil juba arutatud teiste osadega aitavad saavutada tulevikus ulatusliku paketi, pidades silmas *ühehäälsuse nõuet* ja põhimõtet, et *milleski ei ole kokku lepitud enne, kui kõiges on kokku lepitud*.

II. Vajadus viia töö uuesti sõnastatud ettepanekuga kiiresti lõpule

10. Pidades silmas selle eelnõu tähtsust kõigi kodanike ja eriti laste jaoks, on eesistujariik arvamusel, et tuleks teha kõik, mis võimalik tagamaks, et nõukogu võtab pärast kavandatud määruse põhjalikku läbivaatamist võimalikult kiiresti vastu oma seisukoha.

11. Ministritel palutakse avaldada arvamust, et anda juhiseid ettepanekuga seotud edasiseks tööks töörühmas kooskõlas eesistujariigi ettepanekutega, võttes arvesse, et nõukogu on võtnud kohustuse saavutada kõnealuse eelnõu suhtes laiapõhjalise kokkuleppe enne 2018. aasta lõppu.

III. Suunised edasiseks tööks mõne konkreetse küsimusega uuesti sõnastatud ettepanekus

a) Ajutised meetmed, sealhulgas kaitsemeetmed

12. Brüsseli IIa määruse alusel on liikmesriigi kohtul, kes on pädev asja sisuliselt arutama, pädevus kehtestada ajutisi meetmeid, sealhulgas kaitsemeetmeid, mis saavad liidu territooriumil liikuda. Edasilükkamatutel juhtudel võib teise liikmesriigi kohus võtta lapse kaitseks selliseid ajutisi meetmeid, sealhulgas kaitsemeetmed (artikkel 20). Osutatud meetmetel on territoriaalne mõju siiski üksnes liikmesriigis, kus need on kehtestatud ja määruse kohaselt ei saa need koos lapsega liikuda.
13. Määruse tõhustamiseks ja laste kaitse tugevdamiseks tegi komisjon ettepaneku, et edasilükkamatutel juhtudel võivad liikmesriigi kohtu, kes ei ole pädev asja sisuliselt arutama, kehtestatud ajutised meetmed, sealhulga kaitsemeetmed, samuti liikuda koos lapsega ning neid meetmeid tuleks tunnustada ja täita kõigis teistes liikmesriikides, nii kaua, kuni liikmesriik, kellele kuulub käesoleva määruse alusel pädevus, on need asendanud või tühistanud teiste meetmetega.
14. Tuginedes töörühmas toimunud aruteludele teeb eesistujariik ettepaneku, et ajutised meetmed, sealhulgas kaitsemeetmed, mis on võetud väljaspool liikmesriiki, kes on pädev arutama vanemliku vastutuse sisulisi küsimusi, peaksid liikuma ainult juhul, kui selleks on tehtud kindlaks konkreetne vajadus, et viia kohtualluvust käsitlevate normide kahjustamise risk määruses miinimumini. Selline konkreetne vajadus on lapseröövi korral, kui ajutised meetmed, sealhulgas kaitsemeetmed, võivad olla vajalikud selleks, et hõlbustada lapse tagasitoomist, ja kui last ähvardaks tagasitoomisel tõsine oht ilma selliseid meetmeid võtmata. Sellised kaitsemeetmed võivad näiteks hõlmata sätet, et kõrvalejäetud vanem ei saa kohtuda lapsega üksi, vaid ainult järelevalve all.

1. küsimus

15. **Ministritel palutakse avaldada arvamust selle kohta, kas ajutised meetmed, sealhulgas kaitsemeetmed, mis on võetud väljaspool liikmesriiki, kes on pädev arutama vanemliku vastutuse sisulisi küsimusi, peaksid kõnealuse määruse alusel liikuma, kui nimetatud meetmete eesmärk on hõlbustada röövitud lapse tagasitoomist.**

b) Lapse paigutamine hooldeasutusse või kasuperekonda teises liikmesriigis

16. Kui see on lapse parimates huvides ja kui asjaolud seda nõuavad, võivad liikmesriikide ametiasutused kaaluda lapse paigutamist kasuperekonda või hooldeasutusse teises liikmesriigis. Brüsseli IIa määruse alusel on vastuvõtva liikmesriigi eelnev nõusolek vajalik üksnes siis, kui lapse riigisiseseks hoolduse alla võtmiseks on kõnealuses liikmesriigis vaja avaliku sektori asutuse sekkumist.
17. Komisjon täpsustas, et tegelikkuses võib võtta mitu kuud aega, et teha kehtiva määruse kohaselt kindlaks, kas teataval juhul on vastuvõtva riigi nõusolekut vaja või mitte. Kui nõusolek on vajalik, kestab menetlus sageli kuus kuud või kauem, kuna taotluse saanud ametiasutustele ei ole nõusoleku andmiseks või sellest keeldumiseks tähtaega ette nähtud.³ Kuna menetlused on aeganõudvad, siis tundub, et paljude laste suhtes tehakse paigutamisosus vastuvõttvas liikmesriigis siis, kui konsulteerimismenetlus on alles pooleli, või isegi enne menetluse alustamist.⁴ ⁵1996. aasta Haagi konventsiooni artikli 33 kohaselt tegi komisjon ettepaneku kehtestada sõltumatu nõusolekumenetlus kõigi piiriüleste paigutamiste jaoks.

³ Komisjoni ettepanek, lk 11.

⁴ Komisjoni ettepanek, lk 4.

⁵ Vanemliku vastutuse ja lastekaitsemeetmetega seotud kohtualluvust, kohaldatavat seadust, tunnustamist, kohtuotsuste täitmist ja koostööd käsitlev 19. oktoobri 1996. aasta konventsioon.

18. Töörühmas toimunud arutelud on näidanud, et on olemas laiapõhjaline toetus sellele, et nõuda nõusolekut iga lapse teises liikmesriigis kasuperekonda või hooldeasutusse paigutamise jaoks, olenemata sellest, kas asjaomases liikmesriigis on riigisisel laps hooldeasutusse või kasuperekonda paigutamise juhtudel nõutav ametivõimude sekkumine või mitte. Kuna nimetatud juhtumite korral on aeg ülioluline, peaks nõusoleku andmise menetlus olema kiire. Kehtiva määruse puhul takistab nõusoleku puudumine lapse paigutamist hooldeasutusse või kasuperekonda teises liikmesriigis.

2. küsimus

19. **Ministritel palutakse avaldada arvamust selle kohta, kas nõusolek peaks olema nõutav iga lapse teises liikmesriigis kasuperekonda või hooldeasutusse paigutamise jaoks, olenemata ametivõimude rollist asjaomases liikmesriigis riigisisel lapse hooldeasutusse või kasuperekonda paigutamise juhtudel.**

c) Üks ja sama tunnustamise ja jõustamise süsteem koos erieeskirjadega nn privilegeeritud otsuste jaoks

20. Justiits- ja siseküsimuste nõukogu leppis 2017. aasta detsembris kokku välisriigi kohtuotsuse täidetavaks tunnustamise menetluse kaotamises, kohaldades asjakohaseid kaitsemeetmeid. Lisaks leppis nõukogu kokku, et töörühm peaks jätkama tööd ühehäälsel kompromisslahenduse leidmiseks. Pärast põhjalikke tehnilise tasandi arutelusid edasise tegevuse kohta on eesistujariik seisukohal, et uuesti sõnastatud määruse uued sätted peaksid selgitama, et enamik otsuseid vanemliku vastutusega seotud kohtuasjades kuulub üldise kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise süsteemi alla ning et nn privilegeeritud otsuste suhtes kohaldatakse jätkuvalt erieeskirju, tingimusel et kehtestatakse asjakohased kaitsemeetmed, eelkõige lapse parimate huvide kaitseks ja kaitseõiguste tagamiseks.

21. Alates käesoleva aasta algusest töörühmas peetud arutelude põhjal on eesistujariik arvamusel, et IV peatüki muudetud tekst peaks põhinema süsteemil, milles nähakse ette nn privilegeeritud otsuste suhtes erisätete kohaldamine. Nende sätete kohaselt on nn privilegeeritud otsus liikmesriigis tehtud otsus, mida tuleb tunnustada teises liikmesriigis ilma erimenetluseta ja ilma võimaluseta selle tunnustamist vaidlustada (välja arvatud vastuolu puhul teise otsusega). Sellise otsuse ulatus tuleb veel tehnilisel tasandil kindlaks määrata (nt teatud suhtlusõigused ja tagasitoomist käsitlevad otsused).
22. Eesistujariik leiab, et poliitilise tasandi arutelud hõlbustavad edasist tööd uue süsteemi praktiliste detailidega, mida täpsustatakse edaspidi tehnilisel tasandil töörühmas ja mis aitavad määruse uuesti sõnastamise edukalt lõpule viia.

3. küsimus

23. **Ministritel palutakse avaldada arvamust selle kohta, kas uuesti sõnastatud määrus peaks sisaldama ühte ja sama vanemliku vastutusega seotud kohtuotsuste tunnustamise ja jõustamise süsteemi koos erisätetega nn privilegeeritud otsuste jaoks.**